

свиней племенных стад в Днепропетровской области // Генетические аспекты селекции.— К., 1992.— 81 с.

У статті наводяться матеріали зміни генофонду свиней за декількома локусами еритроцитарних антигенів при селекційному впливі на них протягом двох поколінь у ході формування нової лінії.

The information is settled in the article about changing of the swine genofund within some locus's of erythrocytes antigen's thanks to selections influence on them during two generations in the process of formation of new line.

УДК 631.14:636

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИХОДУ ТВАРИННИЦТВА З КРИЗИ

О.І. Сокол

Харківська державна зооветеринарна академія

Викладено сучасний стан розвитку тваринництва України за 1990-2002 рр., проведено аналіз основних причин його занепаду і запропоновано систему економічних заходів щодо подолання тривалої кризи в галузі.

тваринництво, кризовий стан, економічні проблеми виходу

Через суттєві прорахунки у здійсненні ринкових реформ в аграрній сфері, непродумане формування і реалізацію основних засад аграрної політики позитивних зрушень в економіці України і її важливій складовій частині, яка має забезпечувати продовольчий достаток і безпеку держави, не досягнуто. Навпаки, має місце тривалий процес обвального спаду виробництва продукції, значного зниження його ефективності, що в кінцевому підсумку призвело до погіршення економічного і фінансового стану переважної більшості сільськогосподарських підприємств (а нерідко і до банкрутства), їх неспроможності вести розширене відтворення, до загострення соціальної напруги на селі.

Метою досліджень є з'ясування основних причин, які зумовили таку ситуацію, для обґрунтування першочергових заходів щодо виходу галузі з тривалої і глибокої кризи та подальшого нарощування обсягів виробництва продукції на основі використання інтенсивних факторів росту і значного підвищення матеріального стимулювання працівників галузі в результатах їх роботи. Вихідними матеріалами для одержання узагальнюючих висновків слугували дані Державного комітету статистики України за відповідні роки і господарської діяльності окремих підприємств, а також літературні джерела.

Результати досліджень. За 12 років (1990-2002) здійснення аграрної реформи валова продукція сільського господарства в усіх господарствах у порівняних цінах 2000 р. зменшилась на 40,1%, у тому числі рослинництва – на 28,9% і тваринництва – на 51,4%. Особливо загрозливого характеру набуло скорочення поголів'я худоби всіх видів при значному зниженні його продуктивності, що спричинило різке зменшення виробництва продукції. Так,

наприклад, поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств (станом на початок 2003 р.) скоротилось з 24,62 до 9,11 млн. голів, або у 2,7 раза, у тому числі корів – з 8,38 до 4,72 млн. голів (в 1,78 раза), виробництво молока – з 24,5 до 14,1 млн. т (в 1,74 раза), м'яса всіх видів (у забійній масі) – з 4,36 до 1,64 млн. т (у 2,66 раза), а яловичини – з 1,99 до 0,68 млн. т (у 2,93 раза).

Аналогічні, але більш інтенсивні процеси скорочення виробничого потенціалу відбувались у свинарстві, птахівництві і особливо у вівчарстві, яке майже повністю знищено.

Проте найбільшою драматичністю вони характеризувалися в сільськогосподарських підприємствах. Тут поголів'я великої рогатої худоби за вказаний період зменшилось з 21,08 до 4,19 млн. голів (у 5,03 раза), в тому числі корів – з 6,19 до 1,4 млн. голів (у 4,42 раза), виробництво молока – з 18,6 до 3,4 млн. т (у 5,47 раза), м'яса всіх видів у забійній масі – з 3,10 до 0,44 млн. т (у 7,05 раза). Середній надій молока від корови за рік тут зменшився з 2941 до 2200 кг, вихід телят на 100 корів – з 88 до 74 голів, середньодобовий приріст великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі – з 431 до 318 г, а середня жива маса однієї голови худоби, проданої підприємствам та організаціям м'ясної промисловості, – з 393 до 356 кг [1].

У господарствах населення загальне поголів'я великої рогатої худоби зросло з 3,54 до 4,92 млн. голів (на 39,0%), у тому числі корів – з 2,19 до 3,31 млн. голів (на 51,1%), виробництво молока – з 5,9 до 10,7 млн. т (на 81,4%), а м'яса всіх видів у забійній масі дещо скоротилось – з 1,26 до 1,20 млн. т (на 5%). Позитивні тенденції мали місце при збільшенні поголів'я і в інших галузях (за винятком птахівництва), а також при виробництві яєць.

Проте необхідно зазначити, що вказана трансформація у перерозподілі поголів'я і виробництва продукції між категоріями господарств позитивно не вплинула на загальні результати роботи галузі. За таких обставин господарства населення у 2002 р. забезпечили від загального виробництва 76,4% молока, 73,3% м'яса всіх видів, 55,9% яєць і 70,6% вовни.

Нині за загальною поживністю (в калоріях) раціон харчування населення України в основному відповідає встановленим нормам, однак його структура потребує істотного поліпшення за рахунок підвищення питомої ваги тваринних продуктів, особливо м'яса і молока [2-3]. Кількість всіх спожитих продуктів тваринного походження (в калоріях) у добовому раціоні населення зменшилась з 1025 в 1990 р. до 525 в 2001 р. Середньорічне споживання населенням України протеїну за цей період зменшилось відповідно з 105,3 до 77,2 г, у тому числі тваринного походження – з 52,1 до 27,6 г, а в молочних продуктах – з 30,7 до 18,2 г. У розвинених зарубіжних країнах світу (США, Франція, Англія та ін.) добове споживання білків тваринного походження знаходиться в межах 65-70 г, у тому числі в молочних продуктах – біля 30 г. Споживання молока і молочних продуктів за 1990-2002 рр. зменшилось з 373 до 223 кг (в 1,67 раза), м'яса і м'ясопродуктів – з 68 до 33 кг (в 2,06 раза), яєць – з 272 до 207 штук (в 1,31 раза), риби і рибопродуктів – з

17,5 до 11,1 кг (в 1,58 раза), хоч за останні три роки (2000-2002 рр.) почалось його деяке збільшення.

Протягом 1986-1990 рр. тваринництво в цілому було рентабельною галуззю, зокрема, частка молочного скотарства в сумарному обсязі продукції від реалізації сільськогосподарської продукції становила 18,2%, рівень рентабельності виробництва молока і молочних продуктів у 1990 р. становив 37,2%, а яловичини – 20,6%.

У подальший період (1995-2002 рр.) воно стало збитковим, при цьому середній рівень збитковості молока склав 27,8%, а яловичини – 43,7%. Найвищий рівень збитковості був у 1997 р. – відповідно 53,7 і 61,5%, а найнижчий у 2001 р. (0,8 і 21,4%). Найбільші збитки від реалізації тваринницької продукції були в 1997 р. майже 3,1 млрд. грн., у тому числі від реалізації молока – 0,99 млрд. грн., а яловичини – біля 1,5 млрд. грн. У 2001 р. вони становили відповідно 14,8 і 522 млн. грн.

Де ж шукати вихід з такого важкого економічного становища? Найважливішою ланкою в системі економічного механізму АПК є цінова політика, в якій перехресчуються актуальні питання соціально-економічних відносин розподілу і перерозподілу суспільного продукту, пов'язані з формуванням сприятливого економічного середовища, стимулюючої системи оподаткування, створення ефективно діючого фінансово-кредитного забезпечення, цивілізованих ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та відповідної ринкової інфраструктури, захистом внутрішніх та доступом до зовнішніх ринків, посиленням соціальної спрямованості реформ.

У відповідності до Закону України “Про ціни і ціноутворення”(1990 р.) у товарно-грошових відносинах між сільським господарством та суміжними галузями повинні переважати вільні ціни, які формуються під впливом попиту та пропозиції. Така система міжгалузевих відносин, безумовно, відповідає економічним правилам функціонування ринкової економіки. Проте, як свідчить 12-річна практика її становлення, для економіки України на перехідному етапі до ринку це положення виявилось неприйнятним насамперед через низький рівень платоспроможності переважної більшості населення. Вільні ціни завдали величезних втрат сільському господарству, що призвело до нееквівалентності товарообміну між містом і селом, вимиванню майже 57 млрд. грн. оборотних коштів [4].

Тому вкрай важливо, щоб цінова політика в аграрному секторі здійснювалась на основі вільного ціноутворення, але обов'язково у поєднанні з державним регулюванням та посиленням антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії та послуги, що надаються товаровиробникам, а також за умови запровадження в країні єдиної методології ціноутворення на основі концепції ціни виробництва. Підтримка цін і доходів має здійснюватись через систему відшкодування товаровиробникам різниці між ціною підтримки і фактичною середньоринковою ціною (коли вона нижча від ціни підтримки) в межах обсягів квотованої про-

дукції. Еквівалентні ціни повинні формуватись на основі галузевих нормативних витрат і середньої норми прибутку в галузях, які обслуговують АПК на авансований у виробництво капітал.

На всіх рівнях державного управління необхідно створити незалежну систему економічних механізмів, які б діяли чітко і злагоджено без відповідного чиновницького впливу і лобізму. Зокрема, види та обсяги квот продукції, рівні цін підтримки та еквівалентних цін повинні визначатись державними програмами щорічно. При цьому розподіл квот на ті види продукції, що потребують підтримки через ціни, необхідно здійснювати між товаровиробниками на конкурсних засадах. Що ж до решти продукції, то вона повинна пропонуватись на аграрний ринок через систему біржової торгівлі чи за іншими каналами за ринковими цінами.

Серед інших важливих заходів державного рівня на всіх ступенях управління мають стати такі: створення фонду державної підтримки цін і доходів в АПК; посилення антимонопольного контролю за формуванням цін на матеріально-технічні ресурси для усунення цінового диктату з боку підприємств-монополістів, які їх поставляють, а також переробляють сільськогосподарську продукцію, включаючи застосування жорстких заходів щодо їх демонополізації та створення розгалуженої мережі суб'єктів підприємницької діяльності для обслуговування сільського господарства на конкурсній основі; здійснення щомісячної індексації цін підтримки та еквівалентних цін з урахуванням інфляційного зростання сукупних витрат виробництва; проведення активної політики протекціонізму щодо захисту потенційно конкурентоздатної сільськогосподарської продукції та продовольства вітчизняного виробництва; розробка ефективно діючих заходів і санкцій щодо протидії адміністративних обмежень рівнів цін на сільськогосподарську продукцію в будь-якій формі, а також усунення перешкод на шляху її вільної реалізації; створення товарно-кредитних кооперацій із необхідними запасами сільськогосподарської продукції, продовольчих товарів, матеріально-технічних ресурсів і коштів, цільове призначення яких – використання регулятивної функції щодо забезпечення ринкової рівноваги попиту і пропозиції, а також стабілізації продовольчих фондів та цін реалізації; створення узгоджувальних комісій з питань цін і доходів для дотримання справедливої еквівалентності відносин між сільськогосподарськими підприємствами (особливо у великих сировинних зонах або інтегрованих формувань) з наданням їм прав і повноважень державного рівня і рангу.

Висновки. Серед системи технологічних, технічних, селекційних та організаційно-економічних заходів, спрямованих на відродження галузі тваринництва, центральною ланкою має стати цінова політика як важлива складова економічного механізму АПК для усунення несправедливого цінового диспаритету між рівноправними партнерами цієї сфери, а також формування політики державної підтримки і протекціонізму стосовно вітчизняного товаровиробника.

Бібліографічний список

1. Україна у цифрах у 2002 році: Корот. стат. довідник / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Держкомстат України, 2003. – С. 111-116.
2. Ільчук М.М. Виробництво молока та ринку молокопродуктів. – К.: Аграрна наука, 2001. – С. 43-46.
3. Стан і перспективи розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК України / За ред. О.М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – С. 3-11.
4. Саблук П.Т. Основні напрями розвитку високоефективного агропромислового виробництва в Україні // Економіка АПК, 2002. – №7. – С. 3-13.

Изложены современное состояние развития животноводства в Украине за 1990-2002 гг., проведен анализ основных причин его упадка и предложено систему экономических мер по преодолению длительного кризиса в отрасли.

The modern condition of development of animal breeding in Ukraine for 1990-2002 is stated, the analysis of the basic reasons of its decline is carried out and the system of the economic measures for overcoming long crisis in the branch has been offered.

УДК: 636.4.082.083

ОЦІНКА ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ КНУРІВ-ПЛІДНИКІВ В УМОВАХ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Стрижак Т.А.*

Інститут тваринництва УААН

У статті викладено результати комбінованої оцінки кнурів-плідників з використанням комплексної інформації про продуктивність нащадків, предків, бокових і прямих родичів та власний фенотип. Визначено пріоритетність різних джерел додаткової інформації.

кнури-плідники, власна продуктивність, нащадки, генотип, фенотип, сибси, напівсибси

Генетичний прогрес у селекції напряму залежить від точності оцінки племінної цінності тварин, інтенсивності селекції, рівня генетичної мінливості та генераційного інтервалу [1].

Найбільш доцільною для селекційних цілей є точність оцінки генотипу, тобто взаємовідношення між прогнозом і дійсною генетичною цінністю. Інші ознаки впливають на генетичний прогрес в меншій мірі, бо вони обмежуються фізіологічними особливостями. Наприклад, інтервал між поколінням не можливо зменшувати нескінченно, так як він залежить від тривалості супоросності, віку першого парування. Інтенсивність селекції залежить від генетичної мінливості ознаки, яка мало залежить від селекціонерів.

Точність оцінки підвищується, коли збільшується кількість інформації.

Оцінку кнурів здійснюють у кілька етапів: за походженням, власною продуктивністю, продуктивність прямих і бокових родичів та за якістю

* Науковий керівник – кандидат с.-г. наук Хватов А.І.